

Att vara i aktivitetsåtgärd

- Upplevelser relaterat till socialt stöd

Av: Christian Nilsson

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Handledare: Anders Olsson

ABSTRACT

Author: Christian Nilsson

Title: Participation in a return to work intervention – experiences in relation to social support
[translated title]

Supervisor: Anders Olsson

Assessor: Yvonne Johansson

Since the economic recession in Sweden during the 1990's, there has been a growing demand for welfare-to-work interventions. These interventions aim to increase the work-ability of the participants and hopefully this will result in the participants establishing themselves on the labor market.

The aim of this thesis is to examine how the participants perceive a specific intervention called Biologdesignern. Of certain interest is the intervention's effect on social support.

The empirical data of this thesis was collected through interviews with six participants in welfare-to-work intervention called Biologdesignern. The gathered material has been analyzed with the concept of social support theory.

The conclusion of this thesis that intervention contributes to perceived effects amongst some of the participants in regard to social support through the development of coping-strategies. Further on, the result of the investigation to some extent indicates that the intervention contributes to a sense of belonging. This is because the participants have a place to come to, which give them some routine in everyday life where as otherwise as a social assistance claimant you would not have this opportunity to meet with others on a daily basis.

Keywords: Social support, stress, coping, intervention, welfare-to-work, social assistance

Innehåll

1. INLEDNING	1
1.1. PROBLEMFÖRMULERING	2
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	3
1.3. BAKGRUND	3
2. TIDIGARE FORSKNING	5
2.1. FORSKNINGEN	5
3. TEORIN OM SOCIALT STÖD	7
3.1. MOTIVERING TILL VAL AV TEORI	7
3.2. SOCIALT STÖD OCH OLIKA PERSPEKTIV	8
3.3. SOCIALT STÖD OCH DESS BESTÅNDSDELAR	9
3.4. KÄLLOR TILL SOCIALT STÖD	9
3.5. STRESS, SOCIALKONSTRUKTION OCH RELATIONER	10
4. METOD	11
4.1. METODVAL	11
4.2. URVAL	12
4.3. BEARBETNING AV MATERIALET	13
4.4. RELIABILITET OCH VALIDITET	14
4.5. GENOMFÖRANDE	15
4.6. ETISKA ÖVERVÄGANDEN	16
4.7. FÖRFÖRSTÅELSE	17
5. RESULTAT OCH ANALYS	18
5.1. DELTAGARNAS NÄTVERK	19
5.1.1. <i>Socialtjänsten och försörjningsstöd</i>	19
5.1.2. <i>Nära och kära, hopp och tro</i>	21
5.2. BIOLOGDESIGNERN SOM STÖD	22
6. AVSLUTANDE DISKUSSION	25
7. LITTERATURFÖRTECKNING	28
8. BILAGOR	31
BILAGA 1	31
BILAGA 2	32

1. Inledning

Avsikten med denna uppsats är att undersöka hur deltagare i aktivitetsåtgärden Biologdesignern upplever tillgången till socialt stöd. Frågan som i huvudsak ställs är om aktivitetsåtgärden har tillfört deltagarna någon form av stödfunktion som minskar den psykiska påfrestning som kan komma av att vara långtidsarbetslös och beroende av försörjningsstöd. Med aktivitetsåtgärd menas här en sådan intervention som riktar sig till individer som är beroende av försörjningsstöd för sitt uppehälle.

Intresset för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och är beroende av försörjningsstöd kommer ifrån att jag under sommaren 2012 vikarierade som socialsekreterare. Under vikariatet kom jag ofta i kontakt med denna klientgrupp. Under min tid som semestervikarierande socialsekreterare upplevde jag många gånger att klienterna uttryckte uppgivenhet över sin livssituation och i några fall beskrev de att de kände sig exkluderade från resten av samhället.

Jag har för denna uppsats valt att vända mig till en specifik aktivitetsåtgärd kallad Biologdesignern för att hitta frivilliga intervjupersoner. Biologdesignern är en aktivitetsåtgärd i kommunal regi. Verksamheten vänder sig främst till personer som är beroende av försörjningsstöd och som anses stå långt ifrån arbetsmarknaden. Idéen bakom verksamheten är sprungen ur boken Äntligen Måndag, författad av Torild Karlsson. Framför allt har ett speciellt avsnitt i boken varit inspirerande för grundtanken till verksamhetens utformning för att få deltagarna att hitta vägen ut på arbetsmarknaden. Detta avsnitt i boken handlar om hur en arbetslös kvinna kombinerar sin tidigare yrkeserfarenhet som biolog med hennes passion för design. Genom kombinationen av dessa två personliga resurser/intressen hittar hon fram till sitt drömyrke. Därav namnet på verksamheten – Biologdesignern (Charlotte, 2013; Ibilty, u.d.).

Biologdesignerns arbetssätt går ut på att låta deltagarna komma i kontakt med olika arbetsgivare. På så sätt får de en bild av vad de kan tänkas vara intresserade av, och får förhoppningsvis en inblick i hur deras personliga kompetenser kan vara till nytta för arbetsgivaren. På plats i ”klassrummet” får deltagarna hjälp att skriva personliga brev och CV. De får också hjälp med att bolla idéer om hur deras egenskaper kan vara av värde för olika arbetsgivare. Förenklat går det att säga att Biologdesignerns arbetsmetod innebär motiveringsarbete, är lösningsfokuserad, samt relationsbyggande med arbetsmarknaden (Charlotte, 2013; Ibilty, u.d.).

1.1. Problemformulering

Socialtjänsten ska verka för att stärka den enskildes förutsättningar på ett sådant sätt att det underlättar återinträde på arbetsmarknaden. Detta regleras i socialtjänstlagens 4 kapitel 4§ vilket syftar till att ge socialtjänsten möjlighet att begära av individer som uppbär försörjningsstöd att de deltar i aktivitetsåtgärd. Verksamheten ska vara sådan att den förstärker den enskildes möjlighet så att han eller hon i framtiden kan bidra till sin egen försörjning (SFS 2013:421)¹.

En alltmer förekommande del av socialsekreterarens uppdrag är att arbeta med arbetsfrämjande frågor för att stärka den enskildes möjligheter till arbete (Salonen, 2006). Detta beror till stor del på att det har skett en förskjutning i vem som har ansvar för frågor rörande arbetslöshet. Tidigare hade arbetsmarknadsstyrelsen en mer tydligt markerad roll som ansvarig för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Denna roll har under de senaste två decennierna i allt högre grad tillfallit kommunerna (Thorén, 2005). Detta beror till viss del på den stora ökningen av antalet hushåll som blev nödgade att söka försörjningsstöd till följd av den ekonomiska krisen på 1990-talet, vilket har resulterat i att flera kommuner etablerat olika lokala arbetsmarknadsprogram (Salonen, 2006). Genom aktivt deltagande i insatser är tanken att de som är beroende av försörjningsstöd ges tillgång till resurser som ökar deras möjligheter till återetablering på arbetsmarknaden (Socialdepartementet, 1997). Förändringar har under det senaste decenniet skett som framhäver med allt mer tydlighet att de som är beroende av försörjningsstöd ska, i så stor utsträckning som möjligt, och utifrån individens förutsättningar, vara till arbetsmarknadens förfogande. Därmed har en mer utpräglad arbetslinje utformats gällande kraven på de som söker försörjningsstöd (Thorén, 2005).

Salonen (2006) menar att de kommunala aktivitetsåtgärderna många gånger vilar på en osäker kunskapsbas. Aktiveringen av personer som är beroende av försörjningsstöd syftar i många fall till att legitimera bidragsgivande genom att den bidragssökande tilldelas den genom motprestation. Dessutom syftar aktivitetsåtgärder till kontroll på så vis att den försvårar bidragsfusk samt att bidragstagaren genom aktivering gör vad han eller hon förmår för inträde på arbetsmarknaden (ibid.).

¹ SFS 2013:421 ersatte den 1 juli 2013 SFS 2001:453. De förändringar som gjordes i lagtexten öppnade upp för att i större utsträckning ta emot personer över 25 år i kompetenshöjande verksamhet. Tidigare lagstiftning riktades främst till personer under 25 år.

Utöver att använda aktivitetsåtgärder som kontrollinstrument finns även ambitionen att bistå deltagarna så att de får möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Socialtjänsten har som uttalat syfte i lagstiftning genom vad som står skrivet i socialtjänstlagens portalparagraf ”[...]att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.” (2001:453). Att frigöra och utveckla kan uppnås på flera olika sätt inom socialt arbete. Vanligen kallas denna process att uppnå egenmakt för empowerment (Askheim, 2007). Vägen dit för långtidsarbetslösa som är beroende av försörjningsstöd kan variera beroende på de individuella förutsättningarna och kommunens resurser.

Studier har visat att det finns samband mellan negativ inverkan på psykosocial hälsa och att vara arbetslös och beroende av försörjningsstöd (Hammer, 2000; Sage, 2013; Starrin, et al., 2001). Sage (2013) menar att det finns ett kausalt samband mellan arbetslöshet och ohälsa och social exkludering. Vidare menar Sage (2013) att aktivitetsåtgärderna därför bör förbättras för att hantera den negativa inverkan på det psykosociala planet som arbetslösheten för med sig.

Frågan är alltså om det förekommer något som kunde kallas för en bonuseffekt av aktivitetsåtgärder. Då dessa i första hand inte är framtagna för att tillfredsställa deltagarnas möjliga behov av socialt stöd utan snarare är ett instrument för social kontroll och ett sätt för att rättskaffa utbetalning av ekonomiskt bistånd till arbetslösa inom försörjningsstödet.

1.2. Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att undersöka hur deltagarna i Biologdesignern upplever aktivitetsåtgärden och dess sociala stödfunktion, samt deras tankar om hur denna åtgärd förbättrar deras möjligheter till arbete. Därtill hur deltagarna beskriver upplevelsen av socialt stöd från deras nära sociala nätverk.

För att försöka finna svar på detta har följande frågeställningar ställts;

- Hur beskriver intervjupersonerna sina upplevelser av socialt stöd från såväl Biologdesignern som sina nära sociala nätverk?
- Hur upplever intervjupersonerna att socialt stöd bidrar till att öka deras förutsättningar på arbetsmarknaden?

1.3. Bakgrund

Historiskt sett har det länge funnits två synsätt på den fattiga. Dessa två utgångspunkter är antingen synen på den fattige och fattigdom som något skambelagt, medan det andra synsättet

har en mer humanistisk syn på de fattiga och ser på de fattiga med medkänsla (Salonen, 2009). Det har sedan länge funnits en uppdelning mellan vilka som anses vara i rättmätigt behov av hjälp samt vilka som inte är förtjänta av samhällets hjälp. De som kan anses vara berättigade hjälp är de som på grund av omständigheter som de inte själva kan styra över hamnat i en svår situation. De som däremot inte ansetts vara berättigade samhällets hjälp har varit de som av lättja och ovilja själv bidragit till sin fattigdom (Åström, 2000). Det som sedan länge varit normen är att var och en ska göra allt som kan förmås för att bidra till sitt eget uppehälle genom arbete (ibid.). Som en följd av denna syn har fattigdomen förknippats med lättja. I sin tur har det bidragit till restriktiv hållning vad det gäller hur och till vem som allmosor tilldelas i rädsla för att de arbetsovilliga ska parasitera (Salonen, 2009).

Under största delen av 1800-talet var arbetslöshet praktiskt taget kriminaliserat genom den så kallade försvarslöshetslagstiftningen (Salonen, 2009). Om någon lösdrivare ertappades vara utan arbete kunde denne gripas, fängslas och/eller försättas i tvångsarbete. Under senare hälften av 1800-talet lagstiftades det om att varje kommun skulle ha en arbetsinrättning. Arbetsinrättningen var till för de som inte hade arbete och som inte ansågs ha någon laglig rätt till fattigvård (ibid.). Historiskt sett har ytterst lite hänsyn tagits till samhällets förutsättningar för de arbetslösa. Det som varit förhärskande är att det enbart är den enskildes vilja till arbete som legat till grund för hur dennes ekonomiska förutsättningar ser ut. Men från och med mitten på förra århundradet så började synen på vad samhällets förutsättningar innebar för de arbetslösa socialbidragstagarnas situation slå rot (Salonen, 2000). Det nya perspektiv som började få fäste tog hänsyn till de strukturella förutsättningarna som omgärdar den arbetslösa bidragstagaren (ibid.).

Som historien visar har krav på arbete varit dominerande. Om man blickar tillbaka på 1900-talet har man kunnat identifiera olika attityder gentemot de arbetslösa beroende på konjunkturläget. I tider då det ekonomiska samhällsklimatet är gott sker utvidgning och lättnader i fattigvården, men i perioder av ekonomiska svårigheter har det gjorts åtstramningar i fattigvården (Salonen, 2009). Junestav (2004) har analyserat hur arbetslinjen förhåller sig till olika tidsperioder från 1930-talet och framåt. Han har gjort detta genom att belysa samhällets hållning i förhållande till arbetslinjen med tre perspektiv; Disciplineringsperspektivet, självhjälpsperspektivet och rättighetsperspektivet. Disciplineringsperspektivet kategoriserar de som är arbetsföra, men som står utan sysselsättning och inte låter sig aktiveras, som ovärdiga att ta emot samhällets bistånd. Självhjälpsperspektivets ställning till de arbetslösa är att samhället bör tillhandahålla hjälp i form av arbete eller åtgärd så att de inte längre är i behov

av ekonomiskt bistånd. Det tredje perspektivet, rättighetsperspektivet, ser arbete som en rättighet som samhället bör försvara. Vilket i sin tur får betydelsen att arbete ger rätt till ekonomisk trygghet. Hur samhället ser på arbetslösa som är i behov av försörjningsstöd skiftar och med den också synen på vilka som förtjänar socialt stöd från samhället (Salonen, 2009).

2. Tidigare forskning

Under denna rubrik är min avsikt att samla ett litet urval från sådan forskning som kan beröra temat för denna uppsats. I huvudsak är det tre teman som får samsas om utrymmet i detta avsnitt; arbetslöshet, aktivitetsåtgärder och socialt stöd. För att fånga hur kunskapsläget ser ut för det område som jag avser att utforska var mitt första steg att söka i Lunds universitets artikelsök-verktyg LUBsearch. Jag använde mig av sökorden; socialt stöd, arbetslöshet, socialt utanförskap, socialt arbete, fattigdom och mental hälsa. Sökningarna gav många träffar men mycket av materialet är trettio år eller äldre. Forskning om det sociala stödets inverkan på måendet har sitt ursprung i två olika föreläsningar av två herrar, John Cassel respektive Sidney Cobb, i början av 1970-talet. Både Cassel och Cobb var läkare med starkt intresse för det psykosociala och dess inverkan på hälsan (House, et al., 1988). Med denna bakgrund är det förståeligt att den mesta forskningen om socialt stöd riktar sig till den somatiska vården.

2.1. Forskningen

Forskning har visat att arbetslöshet är förknippat med såväl hälsoproblem men även sociala problem (Hammer, 2000; Creed & Moore, 2006). Ekonomiska svårigheter som kommer av arbetslöshet har visat sig ha ett signifikant samband med ohälsa. Ohälsan bland de arbetslösa kan förklaras till viss del med ökad oro. Detta på grund av att de har svårt att hantera andra kriser, t.ex. oförväntade ekonomiska utgifter. Nedgången i de arbetslösas förmåga att hantera livskriser kommer till viss del av förlusten av det sociala stöd som det sociala nätverket på arbetsplatsen tillförde (Kessler, et al., 1988). Hammer (2000) har i sin studie, om arbetslösa nordiska ungdomar, visat att den mest utmärkande faktorn som påverkar mental ohälsa är frånvaro av ekonomiska medel. Vidare har Hammer (2000) visat på en process som leder till att de arbetslösa ungdomarna diskvalificeras ut ur samhället. Processen är ett samspel mellan arbetslöshet, social isolering och ekonomiska svårigheter, vilket i sin tur bidrar till mental ohälsa. Dock har det visat sig att social integrering kan mildra de negativa effekterna som kommer av arbetslöshet, men att detta inte ökar deras möjligheter till återinträde på arbetsmarknaden eller studier (Hammer, 2000). En metaanalys av arbetslöshetens effekter på hälsotillståndet av Jin et. al. (1995) pekar på att det finns ett kausalt samband mellan

arbetslöshet och försämrad hälsa, men att motsatsen inte kan påvisas i lika hög grad d.v.s. att försämrat hälsotillstånd leder till arbetslöshet. Därför bör det vara en prioriterad fråga att hantera arbetslösheten och dess negativa effekter på måendet redan i ett tidigt stadi (Jin, et al., 1995).

Viss forskning visar på att det kan finnas skillnader i vilka som upplever negativa hälsoeffekter utav arbetslöshet. Gore (1978) menar att de som upplever arbetslösheten som stressande är de individer som också har ett svagt socialt stöd. Detta i sin tur leder till en rad hälsokomplikationer. De som inte upplever sin livssituation som stressande är därför också de som inte uppvisar några negativa hälsoeffekter av t.ex. arbetslöshet. Man talar alltså här om att socialt stöd utgör en bufferteffekt mot livskriser (Cohen & Wills, 1985). Socialt stöd har dock visat sig inte ha någon bufferteffekt för de allra mest ekonomiskt utsatta i segregerade storstadsområden. Därför bör de professionella inom fältet för socialt arbete inte överskatta effekterna av faktorer som skulle kunna utgöra socialt stöd för de grupper som är bland de marginaliserade i samhället (Moskowitz, et al., 2012).

Atkinson et. al. (1986) har studerat hur den närmaste familjen utgjorde ett stödsystem. Atkinson och hans kollegor fann att stödet från maken i industriarbetarfamiljer sjönk i takt med hur pass länge maken var arbetslös. Detta hade i sin tur effekter på makens välbefinnande i negativ bemärkelse. Medan de såg att familjer från tjänstesektorn hade en försämrad relation mellan maka och make men att maken upplevde att han fick mer stöd än maken från industriarbetarsektorn. Viss forskning tyder på att det även finns skillnader mellan män och kvinnor gällande i vilken utsträckning de ger socialt stöd. Detta skulle enligt Flaherty & Richman (1989) bero på de olika socialiseringsmönster som skiljer könen vilket i sin tur beror på vad som förväntas av män respektive kvinnor. Flaherty & Richman (1989) menar att kvinnor överlag är mer stöttande och omhändertagande och därför också mer känslomässigt vaksamma på andras och sitt eget behov av stöd.

I en kanadensisk studie (Linden, et al., 2002) valde forskarna att undersöka hundra utvärderingsstudier som rörde interventioner som syftade till att öka upplevelsen av socialt stöd. Dessa interventioner rörde klienter med olika problembakgrund, allt från cancerpatienter till interventioner för förberedande inför förlossning. I studien delades interventionerna upp i olika kategorier; individuella interventioner i förhållande till gruppinterventioner, professionellt ledda interventioner jämfört med brukarledda interventioner samt kategorin

med interventioner som syftar till att stärka det sociala nätverket eller känslan av stöd jämfört med interventioner för att bygga på individens sociala förmåga. Vid granskning utifrån dessa jämförelsegrupper kunde forskarna se en viss nytta med interventionerna. Däremot kunde de inte med säkerhet påvisa vilken typ av intervention som hade bäst effekt. Thoits (1995) menar att för att förstå vilka mekanismer som ligger bakom interventionernas inverkan på upplevelsen av socialt stöd behövs bättre matchning göras mellan typ av insats och klientgrupp. De interventioner som visat sig vara mest framgångsrika är de som specifikt vänder sig till riskgruppen. Dessa lyckade interventioner för socialt stöd har bestått av undervisning om och träning i olika coping-strategier. En del av det sociala stöd som deltagarna upplevde kom ifrån personalens omtanke, uppmuntran och bekräftelse. En viktig del av interventionerna har varit att stärka det redan befintliga sociala nätverket för att på så sätt öka det sociala stödet (Thoits, 1995). En studie vid Pennsylvania State University har visat på att socialt stöd inte enbart går att finna i ett socialt nätverk i den världsliga dimensionen. Utöver deltagandet i en religiös församling kan den enskildes egna religiösa aktiviteter så som till exempel bön vara en källa för upplevelse av socialt stöd (McClure, 2013).

3. Teorin om socialt stöd

3.1. Motivering till val av teori

Varför är socialt stöd av intresse? Att undersöka socialt stöd kan framhäva hälsoeffekter, både fysiska och psykiska, av att ingå i ett nätverk (Gottlieb & Bergen, 2010; House, 1987; Lakey & Cohen, 2000). Syftet med denna uppsats är att undersöka vilken betydelse intervjupersonerna upplever att deras sociala nätverk och Biologdesignern har för deras förutsättningar på arbetsmarknaden. Vad som gör att socialt stöd påverkar hälsan är inte riktigt klart. Men brist på socialt stöd har visat sig vara ångestgenererande och bidra till försämrade stressnivå (House, 1987). Närvaro av socialt stöd tillskänker känsla av trygghet vilket sänker stressnivån genom att stödet gör att hinder och problem upplevs som mer lättlösta (Barrera, 1986). De som upplever att man alltid är del av ett nätverk som tillskänker socialt stöd sägs utgöra en bufferteffekt mot stress (Cohen & Wills, 1985). Denna buffert har även den inverkan att individen lättare undviker situationer som kan framkalla stress. Socialt stöd innehåller också ett visst mått av kontroll. Denna kontroll kommer ofta från personer i nära anslutning till individen i fokus. Med kontroll menas att personer i nätverket kommer med välmenade råd och stöd för sådant som de upplever vara risker som huvudpersonen utsätter sig för (Gottlieb & Bergen,

2010). Min förhoppning är att teorin om socialt stöd ska frambringa en förståelse om hur upplevelsen av stödjande effekter från det sociala nätverket, inkluderat Biologdesignern, kan vara till hjälp för personer som lever under dessa ganska likartade omständigheter. De omständigheter som jag syftar till är att vara långtidsarbetslös, vara beroende av försörjningsstöd för sitt uppehälle, samt att vara satt i aktivitetsåtgärd av socialtjänsten.

3.2. Socialt stöd och olika perspektiv

Studier som rör socialt stöd har oftast koppling till forskning om hur det påverkar hälsan. Såväl det psykiska som det fysiska måendet. Studier har visat att socialt stöd kan minska stresspåverkan vid komplicerade livskriser och främja god hälsa samt förbättra de hälsomässiga förutsättningarna vid sjukdom (House, 1987).

Det förekommer flera olika sätt att ta sig an forskning om socialt stöd beroende av vad som önskas undersökas i relation till begreppet och vad man anser att begreppet står för. Tre kategorier har utmejslats; socialt stöd i förhållande till nätverket, upplevelsen av socialt stöd samt att agera som socialt stöd (Barrera, 1986). Att undersöka socialt stöd i förhållande till nätverket betyder att fokus är på att kartlägga det sociala nätverket. Man tittar på storleken och tätheten i nätverket. Ett tillkortakommande med att studera socialt stöd i nätverket är att koncentrationen ligger på att studera de sociala banden och inte just de stödfunktioner som kommer av de sociala banden (ibid). Upplevt socialt stöd belyser den subjektiva upplevelsen av tillgång till stöd (Barrera, 1986). I fokus för detta perspektiv står även kommunikationsmönstret mellan studiesubjektet och parterna i det sociala nätverket. Av intresse gällande kommunikationsmönstret är den feedback som individen upplever av nätverket. Detta perspektiv delar också influenser från de processer som kommer av coping-strategier vid stress. I studier av upplevelse av socialt stöd förekommer vanligtvis två olika dimensioner. Den ena är hur pass studiesubjektet upplever att han eller hon är en del av ett socialt nätverk och hur pass stark tilltro individen har till att stöd finns samt hur pass adekvat stödet kan tänkas vara. Den andra dimensionen har fokus på i vilken utsträckning individen upplever stödet som tillräckligt och hur pass tillfredsställd han eller hon är med det stöd som tilldelats (Barrera, 1986). Den tredje infallsvinkeln vid forskning om socialt stöd är att studera hur stöd ges av andra till en huvudperson. Att studera tilldelandet av socialt stöd kan vara ett komplement de övriga sätten att mäta socialt stöd (ibid.). På så sätt får forskaren även information om vad som egentligen sker i det stödjande momentet.

3.3. Socialt stöd och dess beståndsdelar

Socialt stöd sägs bestå av fyra beståndsdelar; emotionellt stöd, värderande stöd, instrumentellt stöd och informativt stöd (Heaney & Israel, 2008). Med emotionellt stöd menas tilldelning av empati, omtanke, tillit, kärlek samt uppmuntran och få känna sig accepterad för den man är. Värderande stöd är kommunicerat stöd som tillför sådan information som är utvecklande för det egna självvärdet, exempel på detta kan vara positiv eller negativ kritik. Instrumentellt stöd innebär tillgång av finansiellt stöd och materiella värden. Denna form av socialt stöd betonar konkreta hjälpmedel. Informativt stöd rör sådant stöd som rådgivning, vägledning och tilldelning av information.

Socialt stöd kan undersökas genom att studera social integration och funktionellt stöd (Gottlieb & Bergen, 2010). Social integration belyser i vilken grad individen har förankring i det sociala nätverket. Med detta menas hur många sociala band individen har i sitt nätverk och hur pass starka dessa band är. Dessa sociala band kan vara familj, vänner, föreningsliv eller institut/organisationer som har till uppgift att bidra till integrering. Med funktionellt stöd studeras stödfunktionen som medlemmar i ett socialt nätverk kan tillhandahålla i enlighet med de tidigare fyra formerna för stöd som beskrivits ovan.

3.4. Källor till socialt stöd

Källan till socialt stöd kan komma från familjen, vänner, grannar, föreningar, organisationer, t.o.m. från husdjur. Socialt stöd kan komma dels från naturliga källor, till dessa räknas familj och vänner, eller från formella källor till exempel sjukvården, socialtjänsten eller dyl. (Hogan, et al., 2002). De sociala banden till familjen och partnern ger generellt sett nära sociala band som ger utrymme för intimare stöd som att t.ex. ta sig tiden att lyssna på vad den andre har att säga, omtanke om varandra och olika former att visa varandra uppskattning. Dessa nära sociala band kallas för *bonding* (Gottlieb & Bergen, 2010). Desto längre ifrån den närmsta kretsen desto mer specialiserad blir formerna för stöd och den information och de råd som ges kommer oftast att vara mer nydanande än från den närmsta kretsen, vilket även kallas för *bridging*. Att informationen och stödet blir mer specialiserat beror på att det vanligtvis är så att stödorganisationer befinner sig i utkanterna av det sociala nätverket. Att informationen längre ut i nätverket kommer att vara tidigare okänd för den enskilde beror på att desto närmre nätverkets centrum desto mer information och erfarenheter delas mellan de olika sociala banden (ibid).

Enbart förekomsten av ett socialt nätverk har i sig inte någon betydelse för socialt stöd. Det är närheten och förtroendet mellan individer som är avgörande för kvalitén i relationen. Hur pass starka vänskapsbanden är återspeglar sig i graden av socialt stöd som den enskilde individen har tillgång till (Heaney & Israel, 2008). Heaney & Israel (2008) beskriver strukturen av sociala nätverk som dyadisk och kan sammanfattas till fyra olika faktorer som är av betydelse. Med dyadisk menas att relationen mellan den enskilde och någon i dess nätverk avgörs i vilken utsträckning resurser och stöd både ges och tas emot dem sinsemellan, d.v.s. *ömsesidigheten* i relationen. Den dyadiska naturen som kännetecknar sociala nätverk är också närheten mellan parterna, d.v.s. *intensiteten*. I vilken utsträckning relationen är förknippad med institutioner eller organisationer påverkar *formaliteten*. Den sista faktorn beskriver *komplexiteten*, d.v.s. vilka funktioner som kommer från det ömsesidiga utbytet mellan parterna. Genom att studera det sociala nätverket hos en enskild individ kan integrationen och de sociala bandens egenskaper och natur synliggöras (Gottlieb & Bergen, 2010). De strukturella egenskaperna i ett nätverk ger information om social integration genom att uppmärksamma de sociala banden mellan den enskilde och parterna i nätverket. Tätheten i kontakten dem emellan och kopplingarna mellan samtliga parter samt antalet roller som den enskilde har till andra i nätverket avgör hur pass välintegrerad han eller hon är (ibid.).

3.5. Stress, socialkonstruktion och relationer

I studier om socialt stöd förekommer det tre perspektiv (Lakey & Cohen, 2000). Det ena perspektivet är stress- och bemästringsperspektivet. Denna infallsvinkel belyser det sociala stödets förmåga att verka hälsofrämjande genom minskad stresspåverkan hos den enskilde individen. Detta sker genom stödjande insatser från andra eller att den enskilde känner tilltro i att stöd finns tillgängligt om det skulle behövas. Direkt stödjande insatser från andra sägs öka känslan av hanterbarhet medan tron om att stöd finns tillgängligt om så skulle önskas leder till att potentiella hotfulla situationer uppfattas som mindre stressande (Lakey & Cohen, 2000). Detta perspektiv fokuserar på stödjande insatser som tilldelas av andra. Därav är det som står i forskarens intresse utifrån detta perspektiv hur den enskilde uppfattar stödet under en viss tidsperiod då han eller hon är utsatt för stress, oavsett om han eller hon är medveten om stressituationen eller inte. Stress- och bemästringsperspektivet förutsätter att stöd har inverkan på hälsan genom att stärka individens coping-förmågor. Därför bör forskning genom detta perspektiv, där mottagandet av stöd är i fokus, även inkludera coping (Lakey & Cohen, 2000). Med coping menas de strategier som individen använder för att hantera stressande livssituationer, som t.ex. arbetslöshet, dålig ekonomi, sjukdom etc. (Svedberg, 2007).

Inom coping finns två sätt att hantera stress; externt eller internt. Med extern coping menas att individen möter problem genom att hitta metoder för att undanröja stressmomentet eller undvika stressituationen. Exempel på hur detta uppnås är att individen identifierar problemet för att därefter hitta alternativ som gör att man undgår det potentiella hotet. Individen kan också ändra på sig själv och sitt agerande på ett sådant sätt så att problemet går att undvika (Karlsson, 2007). Intern coping handlar om hur man känslomässigt hanterar stress vilket vanligen delas upp i tre typer av emotionella strategier. *Grubbleri* betyder att individen fokuserar på hur dåligt han eller hon mår och gör inget åt situationen utan fortsätter att bekymra sig över hot om stress. Den andre av de tre emotionella strategierna kallas för *distraktion*. Med distraktion menas att individen söker sig från stressen för att få andrum. Den tredje strategin kallad *negativt undvikande* innebär att man genom missbruk, t.ex. drogmissbruk, försöker gömma sig ifrån problem (Karlsson, 2007).

Det andra perspektivet inom socialt stöd, det socialkonstruktionsistiska perspektivet, är en sammanflätning av social kognition och symbolisk interaktionism. Båda dessa är filosofiskt pragmatiska och betraktar verkligheten som en social konstruktion. Enligt detta perspektiv finns inga ultimata sanningar utan den verklighet vi uppfattar är något som formas av idéer om hur omgivningen ter sig. Enligt det socialkonstruktivistiska perspektivet finns inget jag utan bilden av jaget formas utav hur andra ser på individen. Vad detta perspektiv antyder är att det inte finns en samlad mening om vad stödjande insatser är (Lakey & Cohen, 2000). Det tredje och sista – relationsperspektivet – menar att de hälsoeffekter som kommer av socialt stöd är sammankopplade med effekterna som kommer av relationen till andra i det sociala nätverket (ibid.).

4. Metod

4.1. Metodval

Utifrån frågeställningen – att undersöka den personliga sociala omgivningens betydelse för individens välbefinnande – har valet av metod för forskningen fallit på en kvalitativ ansats, då frågeställningen förutsätter individuella beskrivningar av upplevelse (Svensson & Ahrne, 2011). Till skillnad från kvantitativ forskning präglas en kvalitativ forskning av dess intresse för deltagarens perspektiv. Min ambition är att fånga en nyanserad och kontextuell bild utifrån varje deltagares berättelser om hur de upplever sin situation (Bryman, 2011). För att kunna få svar på mina frågor och för ta del av intervjupersonernas berättelser har jag valt att göra

semistrukturerade intervjuer (May, 2001). Motiveringen till valet av semistrukturerad intervju är den flexibilitet som denna intervjuform bidrar med. Tillvägagångssättet styrs till viss del av de frågor som krävs för att fokusera på de teman som är av vikt för att möjligen kunna finna svar på frågeställningen (Bryman, 2011).

Jag var länge inriktad på att göra en kvantitativ studie men tid och omfattning var inte anpassbart för den idé jag hade för en uppsats på 15 högskolepoäng. Dessutom är mitt intresse att komma åt känslorna och upplevelsen av att vara beroende av försörjningsstöd, vara långtidsarbetslös och vara deltagare i en aktivitetsåtgärd. Dessa upplevelser och känslobeskrivningar hade varit svåra att komma tillräckligt nära in på med till exempel en enkätundersökning. Dessutom har den kvalitativa metoden att intervjua en rad fördelar. Under intervjun finns det möjlighet att omformulera frågor om intervjupersonen inte förstår, vilket visade sig vara användbart vid något intervjutillfälle på grund av att intervjupersonen inte förstod svenska så bra. En av de som intervjuades hade jag inte ens kunnat nå genom en enkät, då hon varken kunde läsa eller skriva. Ytterligare en möjlighet som ges genom valet att genomföra intervjuer är att det finns möjlighet att ställa fördjupande frågor på områden efterhand som de upptäcks. En semistrukturerad intervju ger intervjuaren det utrymme som krävs för svaren att ska kunna sättas in i en kontext (May, 2001). Skulle det inte låtit sig göras i detta sammanhang hade det varit svårt att återge intervjupersonernas upplevelser på ett nyanserat och rättfärdigande sätt.

Det som generellt sett begränsar den kvalitativa metoden är att materialet inte låter sig generaliseras (Bryman, 2011). Utifrån denna studie går därför inte säga något om hur andra individer i en liknande kontext upplever socialt stöd. Detta beror bland annat på att mängden information som har insamlats är begränsat till ett fåtal individer samt att undersökningsområdet är begränsat till just den specifika kontexten som här låter sig studeras (Svensson & Ahrne, 2011). Överförbarheten av denna uppsats blir därmed upp till läsaren. Därför måste tillvägagångssättet noggrant redovisas så att läsaren kan få en klar bild över hur pass överförbart materialet är till andra sammanhang (Bryman, 2011).

4.2. Urval

För denna uppsats har jag låtit göra ett målinriktat urval. Urvalet har skett genom att ställa upp kriterier gällande relevans i förhållande till forskningsfrågan (Bryman, 2011). Dessa kriterier har varit att deltagarna ska vara långtidsarbetslösa, beroende av försörjningsstöd och vara föremål för insats i form av aktivitetsåtgärd via försörjningsstödet. Vid tillblivelsen av

forskningsfrågan hade jag redan denna specifika grupp i åtanke då de under en tid varit föremål för min nyfikenhet. Därför tog jag kontakt med Biologdesignern med hjälp av en före detta arbetskollega till mig på socialtjänsten. Hon hänvisade mig vidare till de två arbetskonsulenterna som var ledare för biologdesigner-programmet. Jag redogjorde i korthet för intervjuens syfte och i vilket sammanhang som resultatet skulle presenteras och hur det skulle presenteras. Jag och en av ledarna för verksamheten kom överens om datum för de två intervjutillfällena. Jag skickade även ett förtydligande e-mail till verksamheten (se Bilaga 2). När det väl var dags för första intervjudagen hade fem personer anmält sitt intresse. Vad som dock bör poängteras är att de som anmält sig som frivilliga inte gjort det under tiden jag besökte gruppen utan att de anmält sig innan jag kom på besök. Så även om tvivlet i deras frivillighet är liten så bör den ändå räknas med. Dessutom har jag ingen vetskap om de som anmält sitt intresse möjligtvis valts ut med tanke på deras inställning till verksamheten. Med hänsyn till den kritik mot verksamheten som framkommit i intervjuerna finns det ingen påtaglig grund för att misstänka att det skulle förekommit något urval från verksamhetens sida av de som anmält sitt intresse eller några tvivelaktigheter i deras frivillighet. En sjätte intervjupersonen anmälde sitt intresse att ställa upp för en intervju efter det att jag, under den andra intervjudagen, ställde frågan till gruppen om det är någon till som kunde tänka sig att ställa upp för en intervju.

De som ställt upp som intervju personer för detta arbete har varit både män och kvinnor i varierande ålder, mellan 27 år och 57 år. Där var en liten variation i hur länge de hade varit deltagare i Biologdesignern, den som hade varit med längst i åtgärden hade varit där i ungefär sex månader. Den som hade varit där kortast tid hade varit där i två månader.

4.3. Bearbetning av materialet

Alla som lät sig intervjuas var inte bekväma med att låta intervjun bli inspelad. Därför är hälften av det insamlade materialet mina egna noggranna anteckningar. Dessa sammanställdes så snart som möjligt efter intervjutillfället. Den andra hälften av intervjuerna är transkriberade ordagrant från ljudupptagningen.

Det första steget i analysen av materialet var att göra mig förtrolig med materialet, det vill säga att återigen efter noggrant transkriberande läsa in mig på de utskrivna intervjuerna. I mångt och mycket kan analysen av materialet liknas vid en tematisk analysmetod. Dessutom hade jag ursprungligen en annan infallsvinkel. Efter en tids arbete insåg jag att det var nödvändigt att byta, vilket föranledde ännu en noggrann genomläsning. Efter denna genomgång av materialet började gemensamma utsagor från intervju personerna uppenbara sig. Nästa fas i arbetet med

materialet var en mer selektiv kodning. Därmed kom vissa återkommande detaljer att utmejslas genom att repetitioner i deltagarnas utsagor blev alltmer tydliga (Bryman, 2011; Rennstam & Wästerfors, 2011). Men även sådant som var mer unikt i materialet blev mer tydligt genom att skillnader mellan intervjupersonerna blev mer uppenbara (Bryman, 2011).

Teorin har till viss del format hur tematiseringen av materialet kommit till. Detta betyder att jag på förhand kände till vad för begrepp som används inom teorin och det har ibland färgat synen på materialet (Bryman, 2011). Rennstam & Wästerfors (2011) ser denna analys som färgats av teoretisk förkunskap som önskvärd av den anledningen att det annars föreligger en viss risk att analysen blir spretig. Då det hade varit omöjligt att ta med allt intervjumaterial har reducering av materialet varit nödvändigt. Till viss del har den tematiska kodningen redan reducerat materialet. Men sådant som även står i motsats till temana har varit av stor vikt att ta till vara för att hålla mig förtrogen med materialet.

4.4. Reliabilitet och validitet

För att kunna bedöma kvalitén av en studie används det ibland en annan begreppsapparat än den kvantitativa metodens bedömning av extern och intern validitet och reliabilitet. Inom den kvalitativa metoden talas det om studiens tillförlitlighet och autenticitet (Bryman, 2011). Att bedöma en studies tillförlitlighet låter sig göras genom att granska studien utifrån fyra olika kriterier; trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt dess förmåga att styrka och konfirmera. Trovärdigheten låter sig bäst kontrolleras genom att forskaren använder sig av antingen respondentvalidering eller triangulering. Med respondentvalidering menas deltagarna i studien får lämna sin syn på vad forskaren påstår sig funnit av det material som inhämtats. Denna återkoppling med intervjupersonerna för denna studie har gjorts i slutet för varje intervju. Då jag har sammanfattat intervjun i korthet och samtidigt delgett vad jag iakttagit. Därefter har jag vid intervjutillfället bett intervjupersonen om hans eller hennes uppfattning om mina iakttagelser och slutsatser. Någon triangulering har inte gjorts på grund av att det inom ramarna för detta arbete hade varit för krävande i arbetstid och den begränsning som finns vad det gäller omfattningen av uppsatsen. Med triangulering menas vanligtvis att forskaren använder sig av flera olika forskningsmetoder (ibid.).

Överförbarhet i kvalitativ forskning har inte samma förutsättningar och eftersträvan som inom kvantitativ forskning. Det som kvalitativ forskning eftersträvar är en djupare kontextuell förståelse (Bryman, 2011). Min förhoppning är att jag lyckats med detta genom att ställa fördjupande följdfrågor utanför den ursprungliga intervjumallen.

Det som motsvarar reliabilitet inom kvalitativ forskning är begreppet pålitlighet (Bryman, 2011). Pålitlighet innebär att forskaren gör en så fullständig redogörelse som möjligt för alla faser av studien. Vad som eftersträvas är en så god transparens som möjligt. För att möta pålitlighetskraven har jag beskrivit mitt förfarande, så gott som möjligt, under de rubriker som anses vara av vikt för god pålitlighet. Av vikt har varit att förhålla mig så korrekt som möjligt till intervjumaterialet genom att noggrant transkribera det material som inhämtats från ljudupptagning samt att i bästa möjliga mån återge det material som insamlats genom enbart anteckningar från intervjutillfällena.

För att visa på min medvetenhet om att fullständig subjektivitet inte är möjlig har jag problematiserat mitt förhållande till klienterna och verksamheten (se rubrik Förförståelse). Detta går att koppla till begreppen styrka och konfirmation. Styrka och konfirmation innebär att forskaren inte låter egna värderingar eller teoretiska preferenser påverka slutsatserna eller utformningen av studien (Bryman, 2011).

En studies autenticitet kan granskas genom hur pass väl den ger en rättvisande bild av vad intervjupersonerna sagt (Bryman, 2011). Jag förhåller mig till detta kriterium genom att låta materialet tala för sig själv och vara försiktig med att tolka det som sagts, samt att inte ta svar och berättelser ur sitt sammanhang och placera dessa i en annan kontext. För att det ska vara möjligt att kontrollera detta finns det transkriberade materialet och anteckningar från intervjutillfällena till förfogande på förfrågan.

4.5. Genomförande

Vid varje intervjutillfälle presenterades syftet med arbetet och i vilket sammanhang resultatet skulle presenteras. Intervjupersonerna informerades även om att det som framkom av intervjuerna var förbehållet enbart som arbetsmaterial för denna kandidatuppsats. Intervjupersonerna informerades även om att materialet skulle avpersonifieras så att det som de uppgett i intervjuerna inte går att härleda till dem.

Intervjuerna gjordes i en mindre studiesal som var bokad för just dessa intervjutillfällen. Studiesalen var belägen i samma byggnad som Biologdesignerns verksamhet höll till. Vad detta har haft för betydelse i förhållande till hur bekväma intervjupersonerna känt sig kan jag inte med säkerhet säga något om. Dock sägs platsen för intervju ha betydelse för hur bekväm intervjupersonen känner sig, vilket kan påverka hur pass mycket han eller hon delar med sig (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne, 2011). Det som spelar roll för bekvämligheten är hur pass mycket intervjupersonen känner att han eller hon ”äger” platsen (ibid.).

Ingen förutom jag och intervjupersonen befann sig i rummet under själva intervjun. Detta för att inte störa inspelningen av intervjun eller koncentrationen hos mig som intervjuare och intervjupersonen. Dessutom berörde intervjufrågorna sådant som kan uppfattas som privat och därför var det önskvärt att sitta avskilt för att på så sätt värna om konfidentialitetskravet. I genomsnitt pågick varje intervju i fyrtiofem minuter. Så gott som alla intervjuer flöt på utan större problem, däremot så hade en av intervjupersonerna svårt att hantera de mest personliga frågorna om hur han mådde psykiskt. Detta hanterade jag på så sätt att han fick säga ifrån när han tyckte att frågorna blev för privata. När detta hände bytte vi ämne eller så fick han svara på frågan så ingående som han själv kände sig bekväm med. Vissa av intervjupersonerna hade inte svenska som sitt första språk och ibland uppstod situationer där jag kände behov av att uttrycka mig extra tydligt. Tydlighet i språk är en av premisserna för en lyckad intervju (Eriksson-Zetterqvist & Ahrne, 2011). Det ligger i forskarens intresse och ansvar att så tydligt som möjligt formulera frågorna, d.v.s. lägga akademikerspråket på hatthyllan. Jag har vid intervjutillfällena varit medveten om mitt språk och försökt vara så tydlig som möjligt.

Som stöd för intervjun hade jag med mig en intervjuguide (se Bilaga 1). Guiden var till hjälp för att komma ihåg de frågor som jag hoppades att deltagarna skulle svara på. Den var också till hjälp vid de tillfällen jag kom av mig och behövde hjälp att komma rätt i samtalet. Intervjuguiden hade tre övergripande rubriker; bakgrund, synen på Biologdesignern samt mående och framtidstro. Varje rubrik har lett vidare till nya frågor och fördjupningar genom uppföljningsfrågor och sonderingsfrågor för att få en djupare förståelse för vad intervjupersonen menar (Bryman, 2011). Direkta och indirekta frågor har ställts för att få veta mer om vad intervjupersonerna tycker i vissa frågor.

4.6. Etiska överväganden

I mina etiska överväganden har jag tagit hänsyn till materialets känslighet vad det gäller intervjupersonernas personliga berättelser (Vetenskapsrådet, 2012). De uppgifter som de lämnat betraktas som känsliga och högst personliga och har därför, i bästa möjliga mån, avpersonifierats genom att tilldela intervjupersonerna nummer; IP1, IP2, IP3 och så vidare. Intervjupersonerna har informerats om, såväl i förfrågan som ställdes inför besöket och innan själva intervjutillfället, att intervjuerna kommer att avpersonifieras. De som blivit intervjuade har också fått möjligheten att återkalla sitt medgivande till att intervjumaterialet används (Vetenskapsrådet, 2012). Deltagandet har varit helt frivilligt och intresseanmälan har gjorts såväl som föranmält intresse och genom förfrågan på plats i verksamheten om ytterligare en deltagare för intervju.

Under varje intervju-session har jag kontinuerligt kortfattat återgett det som har antecknats så att intervju-personerna haft möjlighet att korrigera de uppgifter de har lämnat. Detta har varit synnerligen viktigt för de intervjuer som inte gjorts med stöd av ljudupptagning. Allt för att jag i mitt arbete med materialet ska kunna återge det som sagts vid intervjutillfället så korrekt som möjligt. Denna försiktighetsåtgärd har även visat sig vara till nytta för att ställa relevanta följdfrågor som kanske annars hade förbigåtts. I slutet av varje intervju har jag gjort en kortfattad summering av det som sagts och frågat om det är något som intervju-personen vill tillföra eller som han eller hon vill ska strykas från intervjun. De har också tillfrågats om de fortfarande känner sig bekväma med att låta intervjun bidra till denna uppsats (Vetenskapsrådet, 2012)

Materialet som jag efter intervjuerna förfogat över har garanterat enbart använts i syfte att bidra till detta arbete. Intervju-personerna har på förhand blivit informerade om syftet med intervjun genom det e-mail som skickades till verksamheten. De har också blivit informerade om syftet vid inledningen av varje intervjutillfälle (Vetenskapsrådet, 2012). I transkriberingsarbetet har sådana uppgifter som kan vara röjande för intervju-personen kodats på ett sådant sätt så att det inte går att härleda tillbaka till honom eller henne (Bryman, 2011).

Något som kan anses vara problematiskt ur ett etiskt perspektiv gällande denna uppsats är att frågeställning och syfte har ändrats sedan jag fick intervju-personernas tillåtelse att använda mig av materialet från intervjuerna. I början av uppsatsprojektet var det frågan om intervju-personernas känsla av sammanhang. På grund av brister i forskningsdesignen har ändringar gjorts så att uppsatsens intresseområde nu är intervju-personernas upplevelse av socialt stöd.

4.7. Förförståelse

Det är av vikt att jag härvid nämner att jag har en viss förförståelse om Biologdesignern och hur den uppfattas av den socialsekreterare som rekommenderade mig att vända mig till dit.

Under sommaren 2012 vikarierade jag som socialsekreterare inom socialtjänsten och kom där vid ett par tillfällen i kontakt med personer som antingen redan deltog i denna åtgärd eller som möjligen kunde vara aktuella för Biologdesignern. Vid något tillfälle kan jag minnas att det var även min uppgift att rekommendera denna insats för en klient. Dock ska det erkännas att jag vid det tillfället var dåligt insatt i utformningen av insatsen och helt enkelt återgav den information som jag fick från min kollega till klienten utan att värdera innehållet på den

information som jag gav. Därtill ska det sägas att en del har fallit i glömska om vad Biologdesignern innebär till dess att jag började med denna uppsats.

Socialekreteraren som rekommenderade mig att ta kontakt med Biologdesignern hade en positiv bild av åtgärden och sa sig vara imponerad av åtgärdens goda resultat. Om detta kan jag säga att det inte låtit prägla min bild av Biologdesignern utan i mitt arbete har jag låtit materialet tala för sig, det vill säga att det är deltagarnas berättelser som utan förbehåll getts utrymme utan prägling av andras åsikter.

Då jag även sommaren 2013 vikarierat som socialekreterare har jag haft i åtanke hur jag möjligen skulle agera om det var så att jag i egenskap av min profession kom i kontakt med någon av de som jag intervjuat. Min tanke var då att om intervjupersonen lämnat sådana uppgifter som på något vis skulle kunna vara avgörande för ställningstagande i frågor rörande myndighetsbeslut, skulle jag lämna över ärendet till en kollega. Lyckligtvis ställdes jag inte inför någon sådan situation.

5. Resultat och analys

Det empiriska materialet till detta arbete är hämtat från intervjuer med deltagare i Biologdesignern. Sex personer intervjuades under loppet av två dagar. Till största delen handlade intervjuerna om var och ens bakgrund, sociala omgivning, hur de såg på sin framtid och deras syn på och upplevelse av Biologdesignern. Så gott som alla sa att Biologdesignern tillförde dem något. Dock var uppfattningen olika vad det gäller omfattningen, styrkan och tätheten av socialt stöd. Som redan nämnts är syftet med denna studie att undersöka hur var och en upplever aktivitetsåtgärden Biologdesignern och dess eventuella stödfunktion.

Alla deltagarna hade självfallet ett par gemensamma nämnare vilket inte är särskilt konstigt, då det för att vara föremål för verksamheten förutsätter vissa premisser; att vara beroende av försörjningsstöd och att vara långtidsarbetslös. Utöver dessa gemensamma nämnare så skiljde sig intervjupersonernas förutsättningar och bakgrund åt på flera punkter. Faktiskt även på de två punkter de har gemensamt beträffande varaktigheten i försörjningsstöd och långtidsarbetslöshet.

Olikheterna mellan intervjupersonerna var något som var ganska påtagliga. Det var inte ett medvetet val från min sida att intervjupersonernas bakgrund skulle variera i så hög grad. Det var snarare så deltagargruppen på Biologdesignern såg ut. Ålder bland de som intervjuats

varierade mellan 27 år och 57 år. De hade olika bakgrund vad det gäller utbildningsnivå, arbetslivserfarenhet, kulturell bakgrund och så vidare. Några hade tidigare haft en eller flera anställningar medan några aldrig haft ett reguljärt arbete.

Detta avsnitt av uppsatsen har jag valt att dela upp i två delar. Den första delen behandlar intervjupersonernas nära sociala nätverk i relation till socialt stöd. Den andra delen handlar om hur deltagarna upplever Biologdesigner som stödfunktion. Avslutningsvis binds dessa två delar ihop för ett helhetsperspektiv.

5.1. Deltagarnas nätverk

5.1.1. Socialtjänsten och försörjningsstöd

IP1 har varit arbetslös i ungefär två år. Innan hon blev arbetslös studerade hon till psykolog och har klarat av halva utbildningen. Anledningen till att hon blev nödd att söka ekonomiskt bistånd var för att studierna dragit ut på tiden så pass länge att hon inte längre var berättigad studielån från CSN. När IP1 berättar hur det känns att vara beroende av försörjningsstöd säger hon att det känns förnedrande. Hon säger att hon upplever det som att andra ser ner på henne och ser henne som värdelös. IP1 säger att hon upplever det som att hon står långt ifrån arbetsmarknaden. Det som är jobbigt med det är att det känns som om ingen erkänner ens förmågor. Vad som här kan ses, genom Heaney & Israels (2008) dyadiska fördelning av socialt stöd, är att IP1 befinner sig nära begreppet *grubbleri* inom det känslomässiga spektrumet för intern-coping genom inställningen att andra inte erkänner hennes förmåga. Intensiteten i interaktionen med formella resurser, som möjligen skulle kunna utgöra stödfunktion, upplevs därför troligen som låg av IP1 i ljuset av att hon uppger att hon inte får bekräftelse. Även *ömsesidigheten* i frågan angående bristen på socialt stöd från det formella -det formella i betydelsen samhället som stort- kan tas i beaktan beträffande hennes upplevelse av att inte bli bekräftad.

IP2 har varit biståndsberoende i ungefär sex år men kan fortfarande minnas hur det kändes när han klev in på socialkontoret för första gången för att ansöka om ekonomiskt bistånd. Innan IP2 sökte ekonomiskt bistånd hade han levt ett och ett halvt år på egna tillgångar. Det var hans vänner som informerade om att han hade all rätt att söka. Han beskriver det så här;

”Jag skulle absolut önskat att det sett annorlunda ut. Att jag har en rutin och en egen inkomst så att jag kan känna tillfredställelse i att göra rätt för mig.” IP2

Han minns den gången han började söka ekonomiskt bistånd med dessa ord;

”Det kändes så klart som en stor förlust. Men jag förstod också att jag var tvungen till detta. Ett sätt att få syre för att överleva.” IP2

Vad IP2 beskriver ovan kan tolkas som en stressituation framkallat av ekonomiska svårigheter vilket leder fram till att han av sin närmsta omgivning råds att söka hjälp. Vad som kan ses i detta är den så kallade *bondging*, d.v.s. att de nära sociala relationerna ställer upp som ett socialt stöd. Eller som Hogan et. al (2002) skulle uttryckt det att de naturliga källorna har ställt upp som stöd. I det andra citatet finns kännetecken för vad som enligt Barrera (1986) skulle kunna uppfattas som socialt stöd och det är till vilken grad nätverket är till hjälp. Genom sin ansökan om ekonomiskt bistånd vidgar IP2 sitt nätverk även om socialtjänsten är att betrakta som ett formellt socialt stöd (Heaney & Israel, 2008). Stödet från socialtjänsten anses vara materiella värden men utgör likväl ett socialt stöd.

IP3 är en man som sedan han flydde till Sverige från Irak 2006 aldrig har haft ett arbete i Sverige. När han bodde i Irak arbetade han som bilförsäljare, något som han önskar att han kommer att få arbeta med igen. Han till skillnad från IP1 och IP2 tycker att det känns tryggt att få försörjningsstöd. Han säger att han också får hjälp med tips och råd från socialtjänsten om hur det svenska samhället fungerar. Gottlieb & Bergen (2010) benämner förankring i samhället som *social integration*. Vad som IP3 får hjälp med från socialsekreteraren kan ses som socialt stöd till ökad integration. Men han tycker att det ibland kan vara stressande för honom att hans handläggare är på honom om att han måste söka arbeten. En del av det som kan anses vara socialt stöd utgörs av kontroll. Vanligtvis kommer denna kontroll från individer i nära anslutning till den enskilde (Gottlieb & Bergen, 2010). En kluvenhet kan därför skönjas i IP3s beskrivning av kontakten med socialtjänsten. Han får hjälp med att hitta rätt i det svenska samhället av sin socialsekreterare men är samtidigt utsatt för påtryckningar av densamme.

IP4 beskriver också att pressen från socialtjänsten upplevs stressande. Hon beskriver hur hon hade en period på fyra till fem år där socialtjänsten varit påfrestande gentemot henne i de krav de ställde om att hon bland annat skulle söka arbeten. Samtidigt säger hon att hon är tacksam över den trygghet som det ger att kunna få försörjningsstöd. Detta är i linje med vad Barrera (1986) menar med att upplevelse av stöd tillskänker trygghet. Tryggheten för IP4 i detta fall är det ekonomiska skyddsnät som försörjningsstödet tillskänker. Försörjningsstödet kan på så vis även ses som en form av extern coping-mekanism från en formell källa, där det ekonomiska biståndet undanröjer stressmomentet av att inte ha pengar så att hon klarar sitt uppehälle.

5.1.2. Nära och kära, hopp och tro

IP1 har under långtid haft problem med ångest och oro för vilket hon medicinerar och har samtalsterapi för. Därtill har hon levt i en, som hon beskriver som, psykosocialt påfrestande relation. Relationen till sin för detta man säger hon var en sexton år lång kamp där hon utsattes för såväl psykiskt som fysiskt våld. IP1 berättar att det som fick henne att överleva och bryta sig fri från det destruktiva förhållandet var hennes inneboende livsglädje. Hon säger att hon i tider då det känts svårt att leva hittat glädjen i det lilla. Denna tillflykt till att uppskatta värdet i det lilla kan föras samman med den interna stresshanterings-strategi som Svedberg (2007) kallar för distraktion. I distraktionen har IP1 kunnat hitta lugn från den stress som våldet från hennes man åsamkat henne.

IP2 konstaterades för tjugo år sedan lida av reumatisk sjukdom. Han har genomgått ett flertal operationer för att komma tillrätta med de problem han fått av sjukdomen ger. Han är opererad i både knäna och i axlarna och han beskriver att han lider av kronisk smärta. Anledningen till att kopplingen är så tydlig mellan hans behov av försörjningsstöd och sjukdomen är att försäkringskassan inte godkänt att hans arbetsförmåga är så pass nedsatt att han inte kan arbeta. Han har därför ingen sjukersättning. Efter att han drabbats svårt av motgångar berättar IP2 att han tog till flaskan vilket snart ledde till att han blev etyliker. En stark bidragande orsak till varför IP2 numera säger sig vara nykter alkoholist är det stöd som vuxit fram ur hans religiösa tro, engagemang i församlingen och de värderingar som det fört med sig.

”Dessa värderingar är oerhört viktiga för mig idag och de sista åren har jag förstått hur viktigt det är och hur stort det egentligen är. Jag mår ju faktiskt bra idag trots allting som har hänt. Det är väl dessa värderingar som gjort att jag lyckats hålla huvudet ovan vattnet överhuvudtaget, det har varit tufft många gånger”. IP2

Han fortsätter med att berätta om hur engagerad han är i församlingen och vilken positiv betydelse detta har för honom. Det negativa undvikande stresshanteringsmönster som IP2 beskriver genom sitt missbruk (Karlsson, 2007) har han lyckats överkomma och vända genom sin tro och sitt engagemang i församlingen. Vi kan här observera att han funnit socialt stöd i flera plan genom att undanröja vissa stressorer – alkoholen – och hitta andra alternativa stöd – tron. Socialt stöd behöver inte komma från världsliga företeelser utan kan likaväl komma från tron om att socialt stöd finns där t.ex. från Gud (Hogan, et al., 2002; McClure, 2013). IP5 har också han vänt sig till religiös tro för att finna trygghet. IP5 berättar även han om hur hans kristna tro hjälper honom hålla modet uppe om hoppet för att han ska få ett jobb. Men IP5 säger

att hans tro framförallt bidrar till glädje hopp och tron på en lösning. Men det som IP5 hoppas på är att arbete ska komma till honom som en gåva från Gud utan att IP5 aktivt bidrar till detta. Av detta skulle det vara möjligt att säga att det i hans fall rör sig om en form av coping-strategi antingen genom undvikande extern hantering eller intern coping genom så kallad distraktion för att hantera den stress som kommer av att vara arbetslös (Karlsson, 2007).

IP4 och IP6 är de som ger starkast uttryck för den trygghet de finner i vänskap. IP4 berättar om vänskapen till sin dotter och den trygghet som den ger henne. Dottern hjälper IP4 med att både läsa och skriva och utgör på det viset en länk för henne till samhället. IP4 växte upp i Irak utan tillgång till skolgång och är därför analfabet. Det som kan ses i relationen mellan mor och dotter är emotionellt stöd i den vänskap som hon upplever. Det förekommer också i deras relation det som Heaney & Israel (2008) kallar informativt socialt stöd, att dottern vägleder och informerar sin mamma om sådant som hon inte kan ta del av. IP4s situation är även intressant att betrakta ur ett perspektiv om social integration. Hennes möjligheter att fullt ta del av den information som samhället har att bistå med blir avsevärt hämmad på grund av att hon inte kan läsa. På så vis kan blir IP4 mer beroende av det som Hogan et. al. (2002) kallar för naturliga källor för socialt stöd, d.v.s. familj och vänner, för att få tillgång till de formella källorna för stöd t.ex. socialtjänsten.

IP6 berättar om hur hans vänner var en trygghet för honom när han avtjänade ett fängelsestraff för misshandel.

”Det var krossande faktiskt, jag satt inne.[...] men mina vänner, min familj och min träning höll mig flytande. Och det är dom som får mig att kämpa vidare, stödet från vännerna.” IP6

Så gott som samtliga intervjupersoner har vad som skulle kunna sägas vara ett fullgott närstående socialt nätverk av vänner och familj. Nätverkets omfattning har ingen större effekt på den enskildes välmående om det inte innefattar ett utbyte av närhet, ömhet och förtroende (Gottlieb & Bergen, 2010), vilket IP6 uttrycker i ovanstående citat. IP6 hittade utöver stödet från hans familj stöd i den distraktion som träningen kan tänkas bidra med.

5.2. Biologdesignern som stöd

När jag frågade om hur intervjupersonerna upplevde det att vara deltagare i Biologdesignern varierade svaren något. IP1s svar ger såväl en positiv bild av Biologdesignern som en negativ bild. IP1 säger att hon inte blir intellektuellt stimulerad av att delta i Biologdesignern, hon säger

att det saknas ett djup och att samtalen ofta tenderar att bli ytliga. På grund av detta säger IP1 att Biologdesignern inte tillfredsställer hennes behov. I förhållande till verksamheten som organisation kan det därför argumenteras för att det råder understimulans av den sociala faktor som kallas för komplexitet, vilket Gottlieb & Bergen (2010) beskriver som utbytet av stimulans mellan parter. Det som saknas är ett ömsesidigt utbyte mellan den enskilde deltagaren och verksamheten. Hon berättar vidare att hon kan ha förståelse till varför det blir så då gruppen är blandad med både personer som kan hantera det svenska språket väl och de som har svårigheter med det svenska språket. Relationen inom gruppen kan därmed sägas inte bidra nämnvärt till det värderande sociala stöd som Heaney & Israel (2008) beskriver. Värderande stöd är sådant stöd som kommuniceras och är utvecklande för självvärdet genom t.ex. positiv och negativ feedback. På frågan om hon kan se något positivt med Biologdesignern säger IP1 att det trots allt skänker henne någon form av social samvaro som hon inte skulle haft annars. I viss mån kan detta ha betydelse för faktorn som avser intensiteten av stöd. Att ha en fast punkt skapar närhet. Men det är trots allt en verksamhet med ett vidare syfte än att bistå som socialt stöd, och det är att få deltagarna att möta arbetsmarknaden vilket formaliserar relationen och därmed stödet. Det sociala stödet från Biologdesignern är därmed att betrakta som stödjande i en informativ bemärkelse.

IP2 är inne på samma linje som IP1 när han tillfrågas om hans uppfattning om hur det är att vara deltagare i Biologdesignern. Han säger;

”Jag tycker att upplägget, och det har jag framfört, där tycker jag att de behöver tänka till. [...] Jag märkte den första tiden jag var här hur en del människor till och med hade olika handikapp det kan vara vissa begåvningshandikapp. Det kommer då vissa människor, det kommer hit många från Irak och kan så fruktansvärt dålig svenska och förstår så oerhört lite svenska. Och sedan blandas detta i en stor grupp där huvuddelen är folk som inte förstår svenska, då blir det jättefel. Den energi det tar, jag har ju märkt det på vissa människor, det är många som har hoppat av. De kände sig undanskuffade, nedtryckta.” IP2

Av citatet kan det sägas att det utifrån IP2s upplevelse finns möjlig grund för brister som kan vara av betydelse för socialt stöd. Med hänsyn till hur heterogen gruppammansättningen framställs så har det implikationer för den sociala integrationen inom verksamheten för deltagarna. Verksamheten kan inte hålla en nivå som anpassas för alla deltagarna vilket lett till

splittring. Anpassningen till de med svårigheter har alltså påverkat funktionaliteten i stödet till de övriga i gruppen. Heaney & Israel (2008) menar att det finns ett dyadiskt förhållande mellan parter. Upplevelse av socialt stöd kräver därmed att det finns ett någorlunda jämvikt i utbytet mellan två parter. Vad IP2 kan sägas beskriva är att det inte råder tillfredställande jämvikt i informationsutbytet mellan de begåvningshandikappade och de normalbegåvade. Detta kan i sin tur få betydelse för intensiteten i mellan de olika individerna i gruppen då de inte kan mötas på samma nivå. IP2 exemplifierar detta på ett bra sätt med de språkförbristningar som finns i gruppen. Sammantaget kan det därmed påstås att det dyadiska förhållandet inom socialt stöd, som Heaney & Israel (2008) formulerat, befinner sig i obalans. När IP2 tillfrågas om vilka positiva sidor som Biologdesignern tillför är svaren mellan IP1 och IP2 nästan identiska. Han säger att det som Biologdesignern tillför honom är en daglig rutin. Men att Biologdesignern även bidragit till att ge honom några idéer till vad han kan tänka sig att arbeta med. Flera potentiella aspekter av socialt stöd kan relateras till den dagliga rutin IP1 och IP2 påtalar. En daglig rutin som intern coping-strategi kan handla om att låta sig distraheras genom en hobby eller ett arbete och blir på så vis genom den distraktion, ett sätt att tillfälligt komma undan det som stressar (Karlsson, 2007). Distraktionen blir i detta avseende ett andrum från vardagen. IP2 säger att om han bara suttit hemma och rullat tummarna hade han blivit knäpp. Den vardagsrutin om som deltagande i Biologdesignern utgör kan vara ett sätt att hantera den stress som arbetslösheten utgör genom det hopp om arbete som Biologdesignern möjligen kan till skänka, vilket relaterar till begreppet extern-coping (Svedberg, 2007). Paralleller kan även dra till Gottliebs & Bergen (2010) tanke om det funktionella stöd som social integration bidrar med. Denna synvinkel kan kopplas samman med det faktum att deltagarna uppfattar sig vara en del av ett sammanhang och därför känner tillhörighet med andra.

IP4 ger den mest kritiska bilden av Biologdesignern. Hon berättar att Biologdesignern inte tillför henne någonting alls. Hon ser inga som helst möjligheter till att Biologdesignern kan påverka henne eller hennes situation. IP4 säger att hon tycker att arbetsplatsbesöken är jobbiga för henne på grund av att hon varken kan läsa eller skriva. På fråga om Biologdesignern tillför något för henne vad det gäller hennes psykiska mående svarar hon att Biologdesignern inte är så roligt och att det får henne varken må bättre eller sämre. Thoits (1995) framhäver vikten av att möta rätt insats till rätt klient. Det som verksamheten saknar är den undervisning och den möjlighet till frigörelse som IP4 ger uttryck för då hon säger att hon saknar förutsättningarna för en plats på arbetsmarknaden. Hur pass adekvat stödet från Biologdesignern är kommer här på tal. Barrera (1986) menar att socialt stöd tillskänker trygghet. Genom det upplägg

Biologdesignern har fått det motsatta effekten för IP4. Hon känner sig obekvämt i kontakten med arbetsgivare. Vad som enligt Heaney & Israel (2008) hade varit av värde för IP4 är instrumentellt stöd, med detta menat att hon får tillgång till konkreta hjälpmedel för att möta arbetsgivare. Det som besvärar IP4 är att hon inte kan läsa och därför hade en väl planerad insats tagit hänsyn till hennes behov av studier.

Biologdesignerns koncept bygger på att deltagarna får komma ut och enskilt besöka olika arbetsplatser och intervjua personalen. De erfarenheter som var och en tar med sig från arbetsplatsträffarna reflekteras sedan i gruppen. Då finns det möjlighet att ge varandra feedback och på så vis så är förhoppningen att man ska kunna väcka intresse för arbetsplatsen som beskrivs, och kanske någon annan i gruppen blir intresserad av det yrke som presenteras. Vad för resurs är då Biologdesignern i förhållande till socialt stöd? IP5 säger att Biologdesignern hjälper honom med självinsikt, hjälper honom med att komma i kontakt med arbetsgivare, utveckla sig själv och verka moralstärkande. Om detta relateras till hans behov vad det gäller att stärka sina förutsättningar för att närma sig arbetsmarknaden så utgör Biologdesignern en resurs som bidrar till att minska stress och att utöka det sociala nätverket. Vad som kan sägas gällande detta är att IP5 sätter högt värde till utomstående resurser som Gud och Biologdesignern. Biologdesignern fyller funktionen att komma till rätta med de personliga svagheter som IP5 säger sig ha och Gud står för själva lösningen av problemet, arbetslöshet och bidragsberoende. Biologdesignern är alltså den part i nätverket som bidrar till värderande stöd, genom bland annat positiv kritik, vilket utvecklar självvärdet hos den enskilde samt ett informativt värde då han genom insatsen får möjlighet att komma i kontakt med arbetsgivare.

6. Avslutande diskussion

I denna studie framkommer det att deltagarna upplever socialt stöd från flera olika källor i deras sociala nätverk. Vad som framträder är olikheterna i hur socialt stöd upplevs i olika sammanhang. I avsnittet som berör intervjupersonernas bakgrund och sociala omständigheter utanför Biologdesignern framträder en bild av att individerna har överlag ett någorlunda välfungerande socialt stöd och nätverk. Men vid närmre granskning finns tecken på maladaptiva coping-strategier som enbart tillfälligt sänker stressen genom undvikande beteende. Detta blir tydligast i IP5s fall där han hoppas på en gudomlig intervention för att förbättra sina förutsättningar. Men på andra sidan så beskriver IP5 ett socialt stöd från Gud vilket verkar utgöra en bufferteffekt mot stress i likhet med Cohen & Wills (1985). IP5s icke-världsliga källa till

socialt stöd relateras till McClures (2013) fynd att religiösa aktiviteter som t.ex. bön utgör en känsla av socialt stöd.

Inledningsvis fanns förhoppningar om att undersöka om det förekom något samspel mellan individens sociala bakgrundsförutsättningar, det vill säga långtidsarbetslöshet, bidragsberoende, sjukdom m.m., och om det hade betydelse för individens förutsättningar i förhållande till verksamheten målsättning - att bidra till sysselsättning på arbetsmarknaden. Detta har dock inte visat sig i denna studie. Men vad som kunnat visas är hur deltagarna hanterar sina förutsättningar genom olika former av coping-strategier som påverkas av det sociala stöd som deltagarna upplever.

Biologdesignern har intressant nog visat sig att utgöra ett visst socialt stöd. Bland annat i egenskap av att vara ett tillfälle för sammankomst. I viss utsträckning kan det här dras paralleller till Thoits (1995) som menar att en god förutsättning för ett lyckat resultat med en intervention är att den riktar sig till en specifik grupp. Den specifika gruppen i denna studie är personer som alla står långt ifrån arbetsmarknaden och som är i behov av försörjningsstöd för sitt uppehälle. Denna avgränsade sammansättning av målgrupp (för verksamheten) har i vissa fall visat sig gynna upplevelsen av socialt stöd, även om gruppammansättningen i något fall kan sägas försämra verksamhetens funktionalitet som socialt stöd. Deltagarna har även, till viss del, uttryckt att kontakten med arbetsgivare stärkt upplevelsen av socialt stöd genom att det utökar deras yttre sociala nätverk. Detta kan förhoppningsvis bryta upplevelsen av utanförskap, det vill säga det mönster som Hammer (2000) omnämner som en social diskvalificeringsprocess där den arbetslösa marginaliseras från samhället.

Utöver Biologdesignerns stödfunktion så kom det även till kännedom genom deltagarnas berättelser att de upplevde att socialtjänsten utgjorde ett funktionellt stöd. Socialtjänsten uppfattades i något fall som tillmötesgående i frågor som rådgivning och stöd i att förstå samhället. Resultatet visar också på inslag av socialt stöd som kontrollfunktion i bemärkelsen att socialtjänsten vill verka för att upprätthålla arbetslinjen genom att villkora bistånd genom motprestation (Salonen, 2006).

Det som förvånade mig mest var betydelsen av socialt stöd som kom ifrån religiös tro. Detta sades ha stor betydelse för två av deltagarna. En mer abstrakt känsla av livsglädje ansågs också bidra till stöd, vilket kan härröras till intern-coping.

Vad kan då Biologdesignern sägas tillföra och vilken betydelse kan det ha för deltagarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden? Det mest påtagliga är att Biologdesignern är ett socialt stöd i den bemärkelsen verksamheten bidrar till att utöka nätverket. Men Biologdesignern har genom sitt upplägg, att låta deltagarna reflektera över sina möten i grupp, också en bidragande funktion till att man i gruppen bekräftar varandra, vilket kan relateras till det som Heaney & Israel (2008) benämner som värderande stöd. Det som också kan tänkas vara till fördel för deltagarna och Biologdesignern i ljuset av socialt stöd är den så kallade bridgingeffekten, det vill säga att information som kommer längre ifrån den närmsta sociala kretsen är mer nydanande. I fallet med deltagarna i Biologdesignern så befinner de sig långt ifrån arbetsmarknaden när de först kommer i kontakt med verksamheten. Det utökade nätverk som skapas i förmedlingen mellan Biologdesignerns deltagare och arbetsplatser bidrar därför till att stärka deltagarna genom det informativa sociala stöd verksamheten bidrar med.

Vad som kan vara intressant för vidare forskning gällande aktivitetsåtgärder och socialt stöd är vad för reell effekt socialt stöd har för återetablering på arbetsmarknaden. Av intresse hade också varit att se om det finns någon skillnad mellan åtgärder som uttalat bearbetar det sociala nätverket för ett ökat socialt stöd och vad det har utfall i förhållande till hälsa, jämfört med insatser som delvis eller enbart syftar till så snabb återgång till arbete som möjligt.

7. Litteraturförteckning

- Askheim, O. P., 2007. Empowerment -olika infallsvinklar. i: O. P. Askheim & B. Starrin, red. *Empowerment i teori och prakti*. Malmö: Gleerups utbildning AB, pp. 18-32.
- Barrera, M., 1986. Distinctions Between Social Support Concepts, Measures and Models. *American Journal of Community Psychology*, 14(4), pp. 413-445.
- Bryman, A., 2011. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:a red. Malmö: Liber AB.
- Charlotte, 2013. *arbetskonsulent* [Intervju] (April 2013).
- Cohen, S. & Wills, T. A., 1985. Stress, Social Support and the Buffering Hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), pp. 310-357.
- Creed, P. a. & Moore, K., 2006. Social support Social Undermining and Coping in underemployed and unemployed Persons. *Journal of Applied Social Psychology*, Volym 36, pp. 321-339.
- Eriksson-Zetterqvist, U. & Ahrne, G., 2011. Att få kunskap om samhället genom att fråga folk. i: G. Ahrne & P. Svensson, red. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB, pp. 36-56.
- Flaherty, J. & Richman, J., 1989. Gender differences in the perception and utilization of social support: Theoretical perspectives and an empirical test. *Social Science & Medicine*, 28(12), pp. 1221-1228.
- Gore, S., 1978. The effect of social support in moderating the health consequences of unemployment. *Journal of Health and Social Behavior*, Volym 19, pp. 157-165.
- Gottlieb, B. H. & Bergen, A. E., 2010. Social support concepts and measures. *Journal of Psychosomatic Research*, pp. 511-520.
- Hammer, T., 2000. Mental health and social exclusion among unemployed youth in Scandinavia A comparative study. *International journal of social welfare*, Volym 9, pp. 53-63.
- Heaney, C. A. & Israel, A. B., 2008. Social networks and social support. i: *Health behavior and health education; theory, research and practice*. San Fransisco, USA: Jossey-Bass, pp. 189-203.
- Hogan, B. E., Linden, W. & Najarian, B., 2002. Social Support Interventions; Do they work?. *Clinical Psychology Review*, pp. 381-440.
- House, J. S., 1987. Social support and social structure. *Sociological forum*, pp. 135-146.
- House, J. S., Umberson, D. & Landis, K. R., 1988. Structures and processes of social support. *Annual Review of Sociology*, Volym 14, pp. 293-318.

Ibilty, u.d. *biologdesignern.se*. [Online]
[Använd 28 April 2013].

Jin, L. R., Chandrakant, S. P. & Svoboda, T. J., 1995. The impact of unemployment on health: A review of the evidence. *Canadian medical association journal*, Volym 153, pp. 529-540.

Junestav, M., 2004. Arbetslinjer i svensk socialpolitisk debatt och algstiftning 1930-2001. *Uppsala Studies in Economic History*, Volym 72.

Karlsson, L., 2007. *Psykologins grunder*. 4 red. Lund: Studentlitteratur.

Kessler, C. R., Turner, J. B. & House, J. S., 1988. Effects of Unemployment on Health in a Community Survey: Main, Modifying, and Mediating Effects. *Journal of Social Issues*, 44(4), pp. 69-85.

Lakey, B. & Cohen, S., 2000. Social support theory and measurement. i: S. Cohen, G. L. Underwood & B. H. Gottlieb, red. *Social support measurement and intervention; A guide for health and social scientists*. New York: Oxford University Press, pp. 29-52.

Linden, W., Najarian, B. & Hogan, B. E., 2002. Social support interventions - Do they work?. *Clinical Psychology Review*, Volym 22, pp. 381-440.

May, T., 2001. *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.

McClure, J., 2013. Sources of Social Support: Examining Congregational Involvement, Private Devotional Activities, and Congregational Context. *JOURNAL for the SCIENTIFIC STUDY of RELIGION*, 52(4), p. 698-712.

Moskowitz, D., Vittinghoff, E. & Schmidt, L., 2012. Reconsidering the Effects of Poverty and Social Support on Health: A 5-Year Longitudinal Test of the Stress-Buffering Hypothesis. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine*, 90(1), pp. 175-183.

Rennstam, J. & Wästerfors, D., 2011. Att analysera kvalitativt material. i: G. Ahrne & P. Svensson, red. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB, pp. 194-208.

Sage, D., 2013. Activation, health and well-being: neglected dimensions?. *Journal of Sociology and Social Policy*, Volym 33, pp. 4-20.

Salonen, T., 2000. Hundra år av understöd. i: A. Puide, red. *Socialbidrag i forskning och praktik*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB, pp. 31-60.

Salonen, T., 2006. Socialt arbete med arbetslösa. i: V. Denvall & B. Vinnerljung, red. *Nytta & fördärv; Socialt arbete i kritisk belysning*. Stockholm: Natur & kultur, pp. 148-166.

Salonen, T., 2009. Aktivering i socialt arbete. Då tid och nutid. i: H. Johansson & I. Hornemann Møller, red. *Aktivering - arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber AB, pp. 55-83.

Socialdepartementet, 1997. *Ändring i socialtjänstlagen (regeringens proposition 1996/97:124)*. Stockholm, Regeringskansliet.

Starrin, B., Jönsson, L. R. & Rantakeisu, U., 2001. Sence of coherence during unemployment. *International Journal of Social Welfare*, pp. 107-116.

Svedberg, L., 2007. *Gruppsykologi; om grupper, organisationer och ledarskap*. 4 red. Lund: Studentlitteratur AB.

Svensson, P. & Ahrne, G., 2011. Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. i: Å. Sterner & M. Ljunggren, red. *handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber AB, pp. 21-23.

Thoits, P., 1995. Stress, Coping, and Social Support Processes: Where Are We? What next?. *Journal of Health and Social Behavior*, pp. 53-79.

Thorén, K. H., 2005. *www.ifau.se*. [Online]
Available at: <http://www.ifau.se/upload/pdf/se/2005/r05-11.pdf>
[Använd 21 mars 2013].

Vastamäki, J., Moser, K. & Paul, K. I., 2009. How stable is sence of coherence? Changes following an intervention for unemployed individuals. *Scandinavian Journal of Psychology*, pp. 161-171.

Vetenskapsrådet, 2012. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. [Online]
Available at: http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf
[Använd 14 Maj 2013].

Åström, K., 2000. Allmoser, skyldigheter och rättigheter i den sociala lagstiftningens historia. i: A. Puide, red. *Socialbidrag i forskning och praktik*. Stockholm: Förlagshuset Gothia AB, pp. 16-30.

8. Bilagor

Bilaga 1

Intervjufrågorna

Arbetets frågeställning; Socialtjänsten har till uppgift att ”rehabilitera” personer som varit långvarigt beroende av försörjningsstöd så att deras närmande till arbetsmarknaden underlättas.

Frågan är: vad har insatsen för effekt för individens känsla av sammanhang?

Bakgrundsfrågor:

Bakgrund?

Ålder?

Civilstatus?

Vänner, relationer m.m.?

Biologdesignern då-nu-efter?

Har vardagen förändrats sedan du började på Biologdesignern?

Hur ser du på din framtid idag? Förhoppningar/förväntningar?

Har din framtidstro förändrats över tid?

Jag skulle gärna vilja veta har du mål? Hur har ditt mående förändrats den senaste tiden?

Bilaga 2

Brevet

Hej deltagare och personal på Biologdesignern!

Jag som skriver till er heter Christian Nilsson och är socionomstuderande vid socialhögskolan i Lund. Det är för mig mitt sista år i utbildning vilket bland annat innebär att jag håller på med ett självständigt undersökningsarbete även känt som kandidatuppsats, c-uppsats, examensarbete m.m., ja kärt barn har många namn.

Det som jag önskar er hjälp med är att komma i kontakt med minst fem (men gärna flera) deltagare i Biologdesignern för intervju. Arbetet som jag håller på att skriva handlar om hur personer i aktivitetsåtgärd, förmedlat genom socialtjänsten, upplever förändringen ur ett perspektiv kallat för KASAM vilket är kort för känsla av sammanhang. Forskningsfrågan för uppsatsen är om individens känsla av sammanhang påverkas av aktivitetsåtgärder och hur detta kan tolkas utifrån ytterligare ett perspektiv om norm och normalitet d.v.s. hur krav och förväntningar återspeglas hos de som är del av aktivitetsåtgärd. Frågorna som jag kommer att ställa till de som kan tänka sig ställa upp handlar om hur de ser på sig själva och sin tillvaro innan de kom i kontakt med Biologdesignern och hur de ser på sig själva och tillvaron under tiden de är i ”åtgärden”.

Frågorna som jag ställer kan möjligen uppfattas som privata då det berör tankar om sig själv och det egna känslolivet samt lite om sin bakgrund. Därför är min tanke att intervjun sker enskilt. Det som sägs i intervjun kommer för uppsatsen att avpersonifieras och orten/platsen för samtalet kommer inte heller att omnämnas allt för att skydda så väl individens som verksamhetens integritet. Vilken typ av verksamhet/åtgärd som intervjupersonen befinner sig i kan möjligen omnämnas om det för resultatets och arbetets trovärdighet anses viktigt eller för att kontextualisera berättelserna.

Jag är mycket tacksam för er hjälp och hoppas att så snart som möjligt få komma i kontakt med några som låter sig intervjuas.

Med vänlig hälsning

Christian Nilsson